

Marzena Kowalska

bulinf@lib.uni.lodz.pl

Oddział Informacji Naukowej

Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego

LITERACKIE SERIE WYDAWNICZE W POLSCE W LATACH 1921–1999

Streszczenie

W tekście podano ogólne informacje o seriach wydawniczych, dokonano przeglądu piśmiennictwa na ich temat oraz analizy i oceny. Dokonano szczegółowego przeglądu serii wydawniczych, pochodzących z różnych lat XX w., publikujących utwory laureatów literackiej Nagrody Nobla i zawierających w tytule nazwę nagrody. Wzięto pod uwagę serie ukazujące się od dwudziestolecia międzywojennego do końca XX w. Przedstawiono pięć serii poświęconych laureatom literackiej Nagrody Nobla, używających nazwy nagrody w tytule. Były to następujące serie: „Biblioteka Laureatów Nobla” (Wydawnictwo Polskie Rudolfa Wegnera, lata 1921–1939), „Biblioteczka Laureatów Nobla” (Officyna Liberałów, lata 1983–1984), „Biblioteka Laureatów Literackiej Nagrody Nobla” (86Press, lata 1991 i 1992), „Laureaci Nagrody Nobla” (Magart, lata 1992–1993) oraz „Biblioteka Noblistów” (Prószyński i Spółka, 1999 r.).

Podano informację o wydawcy oraz krótką prezentację utworów opublikowanych w ramach poszczególnych serii. W przypisach zamieszczono charakterystykę laureata i jego twórczości wraz z tekstem uzasadniającym otrzymanie nagrody.

Seria wydawnicza to rozpoznawalny znak, który funkcjonuje wśród ludzi zainteresowanych książką: wydawców, księgarzy, historyków literatury, bibliotekarzy, nauczycieli, dziennikarzy, poszukujących czytelników. Popularnymi i ogólnie znanymi seriami książek wydawanymi w XX wieku były np.: „Nike”, „Seria z Jamnikiem”, „Seria z Jednorożcem”, czy „Seria Kieszonkowa”. Istniały serie o charakterystycznych tytułach, których nazwa wskazywała na konkretne zagadnienie. Takie serie były kierowane do czytelnika wyspecjalizowanego w danej dziedzinie wiedzy, jak np. serie: „Z Badań nad Czytelnictwem” Biblioteki Narodowej, „Fantastyka-Przygoda” Wydawnictwa Iskry, „Biblioteka Współczesnych Filozofów” Wydawnictwa Naukowego PWN, czy „FOrmaty, KArteki” Wydawnictwa Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Serię mogły stanowić również „Dzieła wybrane”, czy „Dzieła wszystkie”, np. „Dzieła wybrane Ernesta Hemingway’a” były serią „Biblioteki Bestsellerów”.

Publikacje, selekcjonowane według przyjętych kryteriów, wydawcy nazywali „bibliotekami”, „biblioteczkami”, „cyklami” lub „seriami”. Niektórzy grupowali utwory w serie mające wspólne elementy. Mogła to być podobna tematyka, dziedzina, przedmiot, treść lub zakres. Niekiedy wspólny dla serii był format, druk, tytuł wiążący jedno dzieło z innymi lub numeracja w obrębie serii. Osoba kolekcjonująca całą serię decydowała się wtedy kupić również utwory słabsze, które się w niej zawierały. Aby nie zniechęcać kupujących do nabywania pojedynczych tomów serii, wydawcy rezygnowali niekiedy

z wprowadzania numeracji lub umieszczali ją w mniej widocznych miejscach, np. na odwrocie karty tytułowej.

Niektórzy wydawcy grupowali utwory wybierając taką samą szatę graficzną. Konkretna seria przywoływała wtedy pewien obraz, wynikający z podobnych okładek, czy charakterystycznego znaku graficznego. Kluczem wyszukiwawczym mogły być różne znaki identyfikacyjne: logo, symbol, ilustracja lub symbol plastyczny. Tego rodzaju elementy zapadały zwykle w pamięć odbiorców, ułatwiając im rozpoznanie typu lektury. Była to forma wygodna dla edytora i księgarza¹. O serii wydawniczej Aniela Morawska pisała tak: „(...) serią wydawniczą będziemy nazywali realizacje założeń programowych wydawcy, wyrażoną w postaci publikacji szeregu druków zwartych o wspólnej nazwie i wspólnych cechach opracowania graficznego”².

Cykliczność i rytmiczność ukazywania się utworów seryjnych mogła służyć podtrzymywaniu zainteresowań czytelnika. Janusz Dunin zauważył: „Seria książkowa przez swą ciągłość przywiązywała czytelnika, który często ją prenumerował lub tylko kolekcjonował jej kolejne tomy, stanowiła też pewien sprawdzian recepcji literackiej (...) szansę kontynuacji miały tylko te inicjatywy, które spotkały się z przychylnym przyjęciem”³.

Seria wydawnicza sprzyjała działaniom marketingowym. O serii, jako formie organizacji produkcji i rozpowszechniania, Radosław Cybulski pisał tak: „Przy dużej produkcji wydawniczej seria staje się czynnikiem orientującym czytelnika. Jednolite elementy graficzne pełnią rolę znaku firmowego, znaku jakości, który odgrywa ważną rolę w handlu. Przyjęte z góry zasady doboru tytułów oraz opracowania edytorskiego serii ułatwiają podejmowanie decyzji wydawniczych. Seria określa również krąg odbiorców, jest tworzona z myślą o zaspokajaniu potrzeb czytelniczych. (...) Opracowany dla serii wzorzec wykonania technicznego i szaty graficznej powtarza się we wszystkich kolejnych tomach. Ułatwia to proces przygotowania i wykonania technicznego książek z serii, a równocześnie wpływa na obniżenie kosztów produkcji. (...) dla nabywcy i czytelnika seria jest znakiem jakości. Numeracja poszczególnych tomów serii spełnia nie tylko porządkową funkcję, ale jest również stymulatorem sprzedaży, zachęca bowiem nabywców do kompletowania serii. (...) Nazwa i znak wydawniczy serii ułatwiają czytelnikowi odnalezienie książki i jej wybór”⁴.

Z zagadnieniem serii wydawniczych spotykamy się również w badaniach nad czytelnictwem. Nazwa serii pomagała zorientować się, które typy książek lub jaki rodzaj literatury cieszył się największą popularnością. Na podstawie publikacji Grażyny Straus i Katarzyny Wolff wiemy, że w 1998 r. najczęściej kupowano książeczki dla dzieci i młodzieży wydawnictwa Egmond, rozpoznawane dzięki nazwisku „Walta Disneya”, zwłaszcza serię o „Herkulesie”. Najpopularniejsze były książki wydawnictwa Arlekin tzw. „Harlequiny”⁵. Wśród kupujących w latach 1992–2000 najpopularniejsze były

¹ Dunin J. *Rozwój cech wydawniczych polskiej książki literackiej XIX–XX wieku*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 1982.

² Morawska A. *Serie wydawnicze w Polsce Ludowej*. Warszawa: Wiedza Powszechna. 1971, s. 14.

³ Jędrych A. *Polskie serie literackie i paraliterackie 1901–1939*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 1991, s. 3.

⁴ Cybulski R. *Serie książek kieszonkowych w Polsce w latach 1966–1970*. Warszawa: Biblioteka Narodowa 1972, s. 34–35.

⁵ Straus G., Wolff K. *Czytać, nie czytać... kupować, nie kupować*. Warszawa: Biblioteka Narodowa 2000, s. 104, 105, 115.

również książki tego samego wydawnictwa nazywane „harlekinami”. Do czytania dla przyjemności największym uznaniem czytelników cieszyły się również „Harlequiny”⁶. Badania przeprowadzone wśród licealistów wykazały, że wśród książek wzbudzających umiarkowane zainteresowanie znalazły się takie serie i cykle jak: „Asterix”, „Harlequiny”, „Pan Samochodzik” Z. Nienackiego, „Gwiezdne wojny”, cykl o Conanie Howarda, „Saga o Ludziach Lodu” Sandema, „Beverly Hills 90210” Pat Booth. Z książek seryjnych czy cyklicznych seriali największym zainteresowaniem cieszyły się „Z Archiwum X” oraz cykl opowieści o losach „Ani z Zielonego Wzgórza” Montgomery⁷.

Powszechnie wiadomo, że oparciem dla czytelnika jest warsztat informacyjny. W katalogach, czy bibliografiach, nazwa serii wydawniczej pełni rolę klucza wyszukiwawczego. Na podstawie nazwy serii czytelnik może wyszukiwać książki, tak jak wyszukuje je na podstawie nazwiska autora czy tytułu dzieła. Serie literackie doczekały się osobnej bibliografii.

Piśmiennictwo o seriach

Wykaz literackich i paraliterackich serii wydawniczych w latach 1901–1939 podała Alicja Jędrych w dwuczęściowej publikacji⁸, zawierającej wykaz serii oraz indeksy nazwisk i tytułów. Opracowanie to stanowi kontynuację *Bibliografii polskiej* Karola Estreichera, dotyczącej serii książkowych. Opis serii uwzględnia takie dane, jak: tytuł serii i podtytuły, wydawcę, miejsce i datę jej ukazania się, format biblioteczny, objętość, nakład, cenę⁹.

Aniela Morawska w pracy *Serie wydawnicze w Polsce Ludowej*¹⁰ opisała rynek wydawniczy w okresie PRL. Dokonała przeglądu serii, które usystematyzowała alfabetycznie według dziedzin i autorów¹¹.

⁶ Straus G., Wolff K. *Sienkiewicz, Mickiewicz, Biblia, Harlequiny... Społeczny zasięg książki w Polsce w 2000 roku*. Warszawa: Biblioteka Narodowa. 2002 s. 113.

⁷ Straus G. *Czytanie książek u progu liceum*. Warszawa: Biblioteka Narodowa. 2002, s. 146.

⁸ Jędrych A. *Polskie serie literackie i paraliterackie 1901-1939*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. 1991.

⁹ Jedną z omówionych była nienumerowana seria „Dzieła XX wieku”, Wydawnictwa Rój, (Warszawa 1929–1939, format 16°; 8°, objętość 100–750 s., cena 6–21 zł., w oprawie 50–27 zł.), publikująca utwory najwybitniejszych współczesnych pisarzy. Książki, opatrzone stałym znakiem serii, wydawano w wytwornej szacie graficznej. W ramach tej serii wydawano również utwory laureatów literackiej Nagrody Nobla. Byli to: 1929 r. — A. Gide: *Falsherze*, H. Hesse: *Wilk stepowy*; 1930 r. — T. Mann: *Czarodziejska góra* T. 1–3; 1931 r. — I. Galsworthy: *Łabędzi śpiew*, *Mozaika*, *We dworze*, E. Hemingway: *Pożegnanie z bronią*, T. Mann: *Buddenbrookowie*. T. 1–2, S. Undset: *Pani Hjelde*; 1932 r. — I. Galsworthy: *Na giełdzie Forsytów*, *Po tamtej stronie*, H. Hesse: *Narcyz i Złotousty*, *Siddhartha*, B. Russel: *Przedbudowa społeczna*, S. Undset: *Harriet Waage*, *Jenny*, *Macierzyństwo*; 1933 r. — I. Galsworthy: *Dziewczyna czeka*, *Święty*, B. Russel: *Perspektywy przemysłowej cywilizacji*, *Podbój szczęścia*, B. Shaw: *Przygody czarnej dziewczyny w poszukiwaniu Boga*, S. Undset: *Wigilant i Wigdis*; 1935 r. — B. Russel: *Drogi do wolności*; 1936 r. — I. Galsworthy: *Dziewczyna czeka*. Wyd. 2, *Za rzeką*, B. Russel: *Pochwała próżniactwa*, *Wiek XIX*. T. 1–2; 1937 r. — I. Galsworthy: *Kwiat na pustyni*, A. Gide: *Lochy Watykanu*, B. Russel: *Szkice sceptyczne*, S. Undset: *Olaf syn Anduna na Hestwiken*. Tłumaczami książek w serii byli m.in. (tłumaczenia autoryzowane) T. Ichnatowicz, W. Kragen, M. Kuncewiczowa, J. Parandowski, W. Rogowicz, I. Wittlin.

¹⁰ Morawska A. *Serie wydawnicze w Polsce Ludowej*. Warszawa: Wiedza Powszechna. 1971.

¹¹ A. Morawska serie sklasyfikowała według takich dziedzin: I. Serie ogólne. II. Serie z zakresu filozofii. III. Inne serie z zakresu nauk społecznych, zagadnień społeczno-politycznych i gospodarczych. IV. Serie historyczne m.in. serie księgoznawcze, bibliofilskie, prasoznawcze, bibliograficzne, wielotematyczne. V. Serie z zakresu pedagogiki i psychologii. VI. Serie z dziedziny prawa. VII. Serie matematyczno-przyrodnicze. VIII. Serie z dziedziny techniki. IX. Serie popularnofachowe oraz

Istniały publikacje, które podjęły się usystematyzowania serii na zasadach katalogu adresowego. Do takich należy *Informator ruchu wydawniczego w Polsce*¹², rejestrujący wydawnictwa działające na terenie Polski w okresie PRL, w układzie alfabetycznym. Uwzględniono rok powstania wydawnictwa, zakres działalności, nazwisko dyrektora i redaktora wydawnictwa, adres, znak graficzny oraz ważniejsze serie.

Niektóre serie wydawnicze, oprócz tego, że były zestawiane w różnych informatorach, doczekały się osobnej literatury przedmiotu. Do takich należą serie: „Książki Kieszonkowe”, „Książki o Książce” i „Biblioteczka Aforystów”.

Radosław Cybulski w przytaczanej już pracy pt. *Serie książek kieszonkowych w Polsce w latach 1966–1970* przedstawił, na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych, sytuację tego rodzaju książek. Autor postawił pytania: czy książki kieszonkowe mogą odegrać rolę w upowszechnianiu czytelnictwa i czy nowy kształt książki kieszonkowej, jej forma edytorska i sposób rozpowszechniania, odpowiadają potrzebom współczesnego czytelnika i są wyrazem „nowoczesności”. Cybulski zwrócił uwagę, że książka kieszonkowa to przede wszystkim książka masowa, powszechnie dostępna, bo wydawana w wysokich nakładach w niskiej cenie oraz rozprowadzana przez szeroką sieć punktów sprzedaży. Z uwagi na jej wygodny w użytkowaniu i przenoszeniu format, mogła towarzyszyć czytelnikowi w przejazdach do pracy czy w podróżach. Autor pracy scharakteryzował cztery serie książek kieszonkowych: „Z Delfinem” (1969) zainicjowanej przez wydawnictwo Czytelnik, „Z Ptaszkiem” (1969) Państwowego Instytutu Wydawniczego, „Z Człowiekiem” (1966) wydawnictwa Iskry, „Z Kolibrem” (1967) wydawnictwa Książka i Wiedza.

Popularnonaukową serię „Książki o Książce” scharakteryzował Kazimierz Rulka w publikacji *Bibliofilskie Wydawnictwo Seryjne*¹³. Opisana przez niego seria ukazująca się od 1960 roku, wydawana była przez Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu. Jej zadaniem było upowszechnianie wśród czytelników wiedzy z zakresu bibliologii. Do walorów wydań w tej serii zalicza się mały format, przystępny sposób opisu prezentowanego zagadnienia i piękną szatę graficzną. Tomiki wymienione w kolejności chronologicznej, bez numeracji, łączył wspólny tytuł serii, miejsce wydania, jednakowy format oraz zewnętrzne i wewnętrzne opracowanie graficzne. Poszczególne książeczki wchodzące w skład cyklu zostały poświęcone różnym obszarom tematycznym. Dzieje książki omówiły publikacje: *Przypadki Jej Królewskiej Mości Książki* Ludwika Gocla oraz *Dziwne historie książki* Zbysława Arcta. Dziejom książki polskiej na emigracji poświęcona została praca *Książka szła za emigrantem* Stanisława Strumph-Wojtkiewicza. Książki i biblioteki muzułmańskie omówione zostały w pracy *Książka w świecie islamu* Józefa Bielawskiego. Wydawnictwom polskim poświęcona została praca *Sennewaldowie, księgarze i wydawcy warszawscy* Andrzeja Skrzypczaka. Produkcja książek, wynalazek druku, pisma i typografia otrzymały charakterystykę w pracy *Poligrafia książki* Jana Kuślina.

naukowe dotyczące rolnictwa i weterynarii. X. Serie z zakresu popularyzacji medycyny, oświaty sanitarnej oraz naukowe medyczne. XI. Serie geograficzne, podróżnicze, krajoznawcze, turystyczne. XII. Serie sportowe. XIII. Serie z dziedziny sztuki. XIV. Poradniki dla działaczy kulturalno-oświatowych. XV. Serie dla odbiorców zagranicznych. XVI. Serie językoznawcze. XVII. Nauka o literaturze. XVIII. Literatura piękna. XIX. Literatura dla młodzieży i dzieci. XX. Wydawnictwa encyklopedyczne. Leksykony XXI. Słowniki językowe pomoce do nauki języków obcych.

¹² *Informator ruchu wydawniczego w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Katalogów i Cenników. 1971.

¹³ Rulka K. *Bibliofilskie wydawnictwo seryjne: Książki o książce*. W: *Archiwa, Biblioteki, Muzea*. T. 25. Warszawa. 1972, s. 251–264.

Zagadnienie ruchu wydawniczego i techniki małej poligrafii omówił w pracy *Mała poligrafia* Adam Wysocki. Postaci zewnętrznej książki poświęcona została publikacja *Książka się rozwija* Anny Świderkówny i Marii Nowickiej, a temat książki w czasach starożytności, średniowiecza i początkach czasów nowożytnych omówił w pracy *Mikrofilm — nowa postać książki* Andrzej Wyczański. Zagadnieniu ilustracji i zdobnictwa książek poświęciła swoją pracę *Współczesna ilustracja książki* Elżbieta Skierkowska, a uwagi o artystycznych zainteresowaniach Stanisława Wyspiańskiego i zdobnictwie druków w jego twórczości podała w monograficznej pracy *Wyspiański — artysta książki*. Księgarnie i antykwaryczny sposób sprzedaży opisany został w książce *Księgarstwo w społeczeństwie współczesnym* przez Radosława Cybulskiego. Wszystkie wymienione z tej serii tomiki były starannie wydane, w jednolitej szacie graficznej, opracowanej przez Wiesława Zajączkowskiego. Cieszyły się one zainteresowaniem czytelników.

Serię „Biblioteczka Aforystów”, wydawaną przez Państwowy Instytut Wydawniczy¹⁴ scharakteryzowała, w kategoriach przedmiotowych, Stanisława Kurek-Kokocińska. Autorka opisała serię, obejmującą 38 tytułów wydawnictw zwartych, ukazujących się od początku lat siedemdziesiątych XX wieku do końca dekady lat osiemdziesiątych. Omówione zostały poszczególne tomiki „Biblioteczki Aforystów”, zawierające myśli, sentencje, maksymy i aforyzmy, umożliwiając czytelnikowi poznanie poglądów autorów z różnych części świata na przestrzeni wielu okresów historycznych. W serii uwzględnione zostały aforyzmy polskie, francuskie, niemieckie, rosyjskie, czeskie, hiszpańskie, austriackie, a także chińskie, japońskie i prezentujące mądrość ludową Wschodu. Autorka omówiła poszczególne tytuły cyklu, skupiając uwagę na osobie autora aforyzmów oraz okolicznościach powstania zarówno aforyzmów, jak i publikowanego zbioru. Opis zawartości serii wzbogacony został myślami autorów z książek „Biblioteczki Aforystów” oraz charakterystyką.

Jak można zauważyć, serie wydawnicze mają swoją literaturę przedmiotu. Zagadnienie to wciąż wartę jest uwagi i badań. Biorąc pod uwagę znaczenie serii jako czynnika porządkującego i ułatwiającego wybory lekturowe wydawało się interesujące ocenić, jak wydawcy w swoich działaniach odnieśli się do tej kwestii.

Celem pracy jest próba analizy, opisanie i oceny sytuacji serii wydawniczych, pochodzących z różnych lat XX wieku, publikujących utwory wyłącznie laureatów literackiej Nagrody Nobla, a zawierających w tytule serii nazwę nagrody. Wzięto pod uwagę serie ukazujące się od dwudziestolecia międzywojennego do końca XX wieku. Okazało się, że w tym okresie literackim było zaledwie pięć serii poświęconych laureatom literackiej Nagrody Nobla w całości, tj. używających nazwy nagrody w tytule. W dalszej części pracy scharakteryzuję te serie, podając informację o wydawcy oraz odnosząc się do wydanych w ramach serii utworów. Aby nie rozbijać wywodu, w przypisach umieszczę krótką charakterystykę laureata, jego twórczości wraz z uzasadnieniem otrzymania nagrody¹⁵.

Serie wydawnicze, na które pragnę zwrócić uwagę to: „Biblioteka Laureatów Nobla”, „Biblioteczka Laureatów Nobla”, „Biblioteka Laureatów Literackiej Nagrody Nobla”, „Laureaci Nagrody Nobla” oraz „Biblioteka Noblistów”.

¹⁴ Kurek-Kokocińska S. „Biblioteczka Aforystów” Państwowego Instytutu Wydawniczego. W: *Od księgoznawstwa przez bibliotekoznawstwo do nauki o informacji XXI w.* Białystok: Książnica Podlaska. 2007, s. 91–116.

¹⁵ Górny G. *Leksykon laureatów literackiej Nagrody Nobla 1903-1993*. Kraków: Agencja Wydawnicza Zebra. 1993., Foleżyński D. *Literacka Nagroda Nobla*. Strona internetowa dotycząca Literackiej Nagrody Nobla [online]. [dostęp 11.05.2007]. Dostępny w World Wide Web: <http://noblisci.bnet.pl>

Przypomnę, że z polskich twórców tę prestiżową nagrodę w dziedzinie literatury otrzymali: Henryk Sienkiewicz (1905), Władysław Reymont (1924), Czesław Miłosz (1980), Wisława Szymborska (1996). Tylko dwaj pierwsi autorzy zostali uwzględnieni w omawianych przeze mnie seriach.

„Biblioteka Laureatów Nobla”/Wydawnictwo Polskie Rudolfa Wegnera

Wydawnictwo i księgarnia Rudolfa Wegnera i Zygmunta Rychlińskiego działało w Łodzi latach 1903–1905. Wydawało książki naukowe i popularnonaukowe, podręczniki, literaturę piękną, nuty z muzyką rozrywkową, książki zakazane przez cenzurę rosyjską, czasopisma lekarskie. W 1917 r. Wegner założył spółkę aukcyjną „Wydawnictwo Polskie” we Lwowie, a w 1920 r. przeniósł ją do Poznania. Największym osiągnięciem firmy w tym czasie były serie z zakresu polskiej i światowej literatury pięknej. Pierwszą serią literacką były „Gawędy o Dawnym Obyczaju. Wybór ciekawych pamiątek XVIII i XIX wieku”. Inne serie to: „Świat Podróży i Przygód”, „Biblioteka Autorów Polskich”, „Monografie Wielkich Postaci i Okresów Dziejowych”. Wydano też ok. 40 książeczek dla dzieci oraz edycje bibliofilskie. Najbogatszą liczebnie serią była „Biblioteka Laureatów Nobla”. Cieszyła się ona największym zainteresowaniem czytelników i poparciem krytyki. Publikowała dzieła z wielu literatur zagranicznych. W prospekcie do niektórych wydań pisano: *„Po raz pierwszy w Polsce ujęto w tym wydawnictwie literaturę przekładów w pewien system, dając dzieła o wysokiej wartości artystycznej z wszystkich piśmiennictw zagranicznych. Każdy z laureatów fundacji Nobla, będzie tutaj reprezentowany szeregiem swych dzieł, tak iż z czasem cała „Biblioteka” obejmie kwiat dorobku kulturalnego wszystkich narodów. Że zaś zarząd fundacji przy rozdawaniu nagród bierze pod uwagę nie tylko stronę estetyczną utworów, ale także ich wartość społeczną i moralną, wydawnictwo, skupiając w jedną całość te wszystkie prace, posiadać będzie również pewien podkład ideowy. (...) Główną więc troską jest dobór przekładów, które mogłyby godnie oddawać w słowie polskim arcydzieła nowszej i najnowszej literatury zagranicznej. (...) Tłumacz, przyswajający piśmiennictwu ojczystemu obce dzieło — musi być jego współtwórcą. I o tę współtwórczą pracę zabiegać będziemy jak najusilniej”*¹⁶.

Osiemdziesiąt tomów serii „Biblioteka Laureatów Nobla” ukazywało się w latach 1921–1939. Wydawano je starannie pod względem edytorskim i estetycznym, na dobrym gatunkowo papierze, posiadały własny znak wydawniczy: profil głowy laureata uwieńczonej liśćmi laurowymi w owalnym otoku, wokół którego znajdował się napis: „Biblioteka Laureatów Nobla”. Na stronie tytułowej u góry pośrodku znajdowało się imię i nazwisko autora książki, niżej tytuł wyróżniony większą czcionką. Na środku strony imię i nazwisko tłumacza, a także autora przedmowy lub wstępu, u dołu zaś podawano wydawcę oraz miejsce i rok wydania książki. Powyżej adresu wydawniczego widniał sygnet firmy. Strona przytytułowa zamieszczała informacje dotyczące serii. U góry, pośrodku strony znalazła się nazwa serii wyróżniona dużą czcionką, niżej imię i nazwisko jej redaktora. Pośrodku strony przytytułowej umieszczony został numer kolejny w serii, a pod nim powtórzone imię i nazwisko autora oraz tytuł książki. Na dole strony przytytułowej znajdował się sygnet

¹⁶ Michalewska A. *Działalność wydawnicza Rudolfa Wegnera*. W: „Roczniki Biblioteczne”. Z. 1–2 1978, s. 123 i Kipling R. *Druga Księga Dżungli*. Lwów: Wydawnictwo Polskie. 1923 (prospekt, s. 288–289).

i adres wydawnictwa. Na odwrocie strony tytułowej podane zostało imię i nazwisko grafika lub ilustratora oraz nazwa drukarni, w której książkę drukowano. Numeracja kolejnych pozycji w serii zachęcała do jej kompletowania. Każdy tom w serii ukazujący się w odstępach mniej więcej miesięcznych, obejmował od 15 do 35 arkuszy druku, w formacie 8°. Niektóre książki posiadały, umieszczony na końcu, prospekt wydawniczy, w którym wymieniano pozycje, które dotychczas ukazały się w ramach serii, a także te, które miały ukazać się w najbliższym czasie. W latach 1921–1926 redaktorem serii był Stanisław Lam. Pełnił on też funkcję kierownika i doradcy literackiego w Wydawnictwie Polskim. Kierownikiem literackim, tłumaczem, a także redaktorem serii był Stanisław Wasylewski, od 1927 roku również redaktor wydawnictwa. Serię „Biblioteka Laureatów Nobla” ilustrował Ernest Czerper i Teodor Rożankowski. Projekty okładek wykonywał Edward Kuczyński. Za stronę graficzną książek odpowiadali Tadeusz Lipski i Marcin Szancer. Aby zapewnić serii właściwy poziom literacki, Rudolf Wegner zabiegał o staranny dobór tłumaczy. Z Wydawnictwem Polskim związani byli: Józef Birkenmajer (tłumacz Kiplinga), Czesław Kędzierski (tłumacz Hamsuna), Leopold Staff (tłumacz Rollanda), Jerzy Bandrowski i Florian Sobieniowski (tłumacze z języka angielskiego) oraz Franciszek Mirandola i Stanisław Wasylewski. W serii „Biblioteka Laureatów Nobla” wydani zostali:

Maurycy Maeterlinck¹⁷: *Życie Pszczół* (wydania z roku 1922, 1923, 1926 i 1931), *Inteligencja kwiatów* (wydania z roku 1922, 1925 i 1928), *Wielka tajemnica* (wydanie z roku 1923), *Gość nieznany* (wydanie z roku 1925), *Mądrość i przeznaczenie* (wydania z roku 1925 i 1928) z dedykacją autora, *Skarb ubogich* (wydania z roku 1926 i [1936]), *Życie termitów* (wydanie z roku 1927), *Śmierć* (wydanie z roku 1928), *Życie przestrzeni* (wydanie z roku 1929), *Ścieżkami wzwyż* (wydanie z roku 1930) w przekładzie F. Mirandoli oraz *Życie mrówek* (wydanie z roku 1931) w przekładzie Adama i Marii Czartkowskich.

Knut Hamsun¹⁸: *Błogosławieństwo ziemi* (wydania z roku 1922, 1925, 1930 [1939]), *Włóczęgi* (wydanie z roku 1929 — tom I trylogii), *Pan. Wiktor. Marzyciele* (wydanie z roku 1930), *August Powsinoga* (wydanie z roku 1931- tom II trylogii), *A życie toczy się dalej* (wydanie z roku 1938 — tom III trylogii) w przekładzie Cz. Kędzierskiego, *Głód* (wydania z roku 1923, 1927 i 1938) i *Misteria* (wydanie z roku 1928) w przekładzie F. Mirandoli, *Kobiety w studni* (wydanie z roku 1925 i 1933) i *Ostatni rozdział. Część I* (wydanie z roku 1927) w przekładzie F. Aum.

Rudyard Kipling¹⁹: *Księga dżungli* (wydania z roku 1922, 1928, 1931 i 1939) w przekładzie F. Mirandoli oraz *Druga księga dżungli* (wydania z roku 1923, 1928 i [1934]), *Stalky i spółka* (wydania z roku 1923 i 1929), *Kim* (wydania z roku 1926 i 1939), *Kapitanowie*

¹⁷ Maurycy Maeterlinck (1862–1949), pisarz belgijski tworzący w języku francuskim. Reprezentant symbolizmu w teatrze. Literacką Nagrodę Nobla otrzymał w 1911 roku za „wielostronną działalność literacką, a w szczególności za utwory dramatyczne, wyróżniające się bogactwem wyobraźni i poetycką fantazją”.

¹⁸ Knut Hamsun, właściwie Knud Pedersen (1859–1952), pisarz i dramaturg norweski. Laureat Nagrody Nobla w 1920 roku, za powieść *Błogosławieństwo ziemi*. Światowy rozgłos zdobył powieścią psychologiczną *Głód*, wyrażającą jego credo pisarskie, że zadaniem twórcy jest badanie życia wewnętrznego samotnej jednostki i tego, co ją wiąże z naturą.

¹⁹ Rudyard Kipling (1865–1936) nowelista, powieściopisarz i poeta angielski, autor powieści fantastycznych dla dzieci. Rozgłos przyniosły mu nowelki, portretujące angielskie środowisko wojskowo-urzędnicze w Indiach. Laureat Nagrody Nobla w 1907 roku. Otrzymał ją „za zmysł obserwacyjny, dojrzałość idei i wybitny talent prozatorski”. Bajki, które pisał Kipling, tylko z pozoru były przeznaczone dla dzieci, w rzeczywistości kierowane były do dorosłych.

zuchy (wydanie z roku 1930), *Puk z pukowej górki* (wydanie z roku 1937) w przekładzie J. Birkenmajera, *Światło, które zgasło* (wydanie z roku 1928) w przekładzie J. Birkenmajera, z dedykacją i przedmową autora, *Gawędy spod Himalajów* (wydanie z roku 1930) w przekładzie J. Birkenmajera z przedmową autora.

Rabindranath Tagore²⁰: *Noc ziszczenia* (wydanie z roku 1922) w przekładzie F. Mirandoli, *Opowiadania* (wydanie z roku 1928) w przekładzie F. Mirandoli, J. Bandrowskiego, *Rozbicie* (wydania z roku 1923 i 1930) w przekładzie J. Bandrowskiego, *Sadhana. Szept duszy. Zbłąkane ptaki* (wydanie z roku 1922) w przekładzie J. Bandrowskiego, z przedmową autora, *Góra* (wydanie z roku 1926) i *Dom i Świat* (wydanie z roku 1927) w przekładzie W. Birkenmajera, *Wspomnienia. Błyski Bengalu* (wydanie z roku 1925) oraz *Zerwane pęta oraz inne opowiadania* (wydanie z roku 1928) w przekładzie i z wstępem J. Birkenmajera.

Selma Lagerlöf²¹: *Tętniące serca* (wydania z roku 1923, 1927 i 1938), *Gösta Berling* (wydania z roku 1924 i 1929), *Maja Lisa* (wydanie z roku 1925), *Charlota Loewenskoeld* (wydanie z roku 1927) w przekładzie F. Mirandoli oraz *Anna Svörd* (wydanie z roku 1929) i *Pierścień generała* (wydanie z roku 1931) w przekładzie L. Staffa.

Karol Gjellerup²²: *Pielgrzym Kamanita. Romans starohinduski* (wydania z roku 1923 i 1931) i *Dojrzałość do życia* (wydania z roku 1923 i 1928) w przekładzie F. Mirandoli, *Wędrowcy świata. Romans poetyczny* (wydania z roku 1924 i 1929) w przekładzie F. Mirandoli, z wstępem o autorze J. Birkenmajera, *Gdym po raz pierwszy ujrzał ją...* (wydanie z roku 1926) w przekładzie J. Birkenmajera oraz *Młyn na wzgórzu* (wydanie z roku 1926) w przekładzie S. Sierosławskiego.

Paweł Heyse²³: *L'arrabbiata. Nowele włoskie* (wydanie z roku 1923) w przekładzie F. Mirandoli, *Wesele na Kapri. Nowele włoskie* (wydanie z roku 1924) w przekładzie B. Merwina, *Kleopatra i inne nowele* (wydanie z roku 1928) w przekładzie F. Mirandoli i B. Merwina.

Henryk Pontoppidan²⁴: *Diabeł domowego ogniska* (wydania z roku 1922 i 1925), *Ziemia obiecana*, T. 1–2 (wydanie z roku 1924), *W czepku urodzony*, T. 2 (wydanie z roku 1929) w przekładzie F. Mirandoli.

²⁰ Rabindranath Tagore, właściwie R. Thakur (1861–1941) poeta, pisarz i filozof indyjski piszący w języku bengalskim. W 1913 roku otrzymał jako pierwszy pisarz spoza kręgu euroamerykańskiego Nagrodę Nobla za zbiór poezji *Gitandżali* (1910, wyd. pol. *Pieśni ofiarne* 1913). Otrzymał ją za „pełne głębokiego uczucia, oryginalne i przepiękne wiersze, w których z wyjątkowym mistrzostwem wyraziło się jego myślenie poetyckie, będące według jego własnych słów, częścią literatury Zachodu”. Zdaniem jednego z członków jury Tagore jest postacią zbliżającą świat Wschodu i Zachodu.

²¹ Selma Lagerlöf (1858–1940), pisarka szwedzka. Światowy rozgłos zyskała pierwszą swoją powieścią *Gösta Berling*, pełną liryzmu, wprowadzającą elementy fantastyki. W 1909 roku otrzymała Nagrodę Nobla za „wzniosły idealizm, bogactwo wyobraźni oraz szlachetną i piękną formę swych utworów”. Otrzymała ją w hołdzie wielkiemu idealizmowi, błyskotliwej wyobraźni i duchowej przenikliwości, które wyróżniają jej utwory”.

²² Karol Gjellerup (1857–1919), powieściopisarz duński. Początkowo naturalista i ateista, później w jego twórczości wystąpiły elementy idealistyczne. Dalsza jego ewolucja prowadziła przez buddyzm do ideologii chrześcijańskiej. Nagrodę Nobla otrzymał w 1917 roku wspólnie z H. Pontoppidanem, za „różnorodną twórczość poetycką i wzniosłe ideały”.

²³ Paweł Heyse (1830–1914), pisarz i teoretyk niemiecki. Literacką Nagrodę Nobla otrzymał w 1910 roku „za artyzm i idealizm, które demonstrował na przestrzeni swojej długiej i płodnej twórczości jako poeta liryczny, dramaturg, powieściopisarz i autor znanych na całym świecie nowel”.

²⁴ Henryk Pontoppidan (1857–1943), powieściopisarz i nowelista duński. Przedstawiciel naturalizmu w literaturze duńskiej. Nagrodę Nobla otrzymał w 1917 roku wspólnie z K. Gjellerupem za „prawdziwe opisanie życia współczesnego Danii”.

Romain Rolland²⁵: *Colas Breugnon* (wydania z roku 1921 i 1923), *Dusza zaczarowana*. T. 1 *Anetka i Sylwia* (wydania z roku 1924, 1927 i 1935), *Dusza zaczarowana*. T. 2 *Lato* (wydania z roku 1924 i 1928), *Dusza zaczarowana*. T. 3 *Matka i syn* (wydanie z roku 1928) w przekładzie F. Mirandoli, *Jan Krzysztof*. T. 1 *Świt. Poranek. Młodzieniec* (wydanie z roku 1925), *Jan Krzysztof*. T. 2 *Bunt. Targowisko* (wydanie z roku 1926), *Jan Krzysztof*. T. 3 *Antonina. Dom. Przyjaciółki* (wydanie z roku 1927), *Jan Krzysztof*. T. 4 *Krzak go-rejący. Nowy dzień* (wydanie z roku 1927) w przekładzie L. Staffa, *Dusza zaczarowana* (wydania z roku 1932 i 1935).

Martinus Björnsterne Bjornson²⁶: *Synnöve Solbakken. Marsz weselny* (wydania z roku 1922 i 1925) w przekładzie F. Mirandoli, *Tomasz Rendalen* (wydanie z roku 1924).

Grazia Deledda²⁷: *Tęsknoty* (wydanie w roku 1928), *Annalena Bilsini* (wydanie w roku 1929) w przekładzie L. Staffa.

Gerhart Hauptmann²⁸: *Głupiec*, (wydanie w roku 1925) w przekładzie B. Merwina, *Wyspa wielkiej matki czyli cud z Ile des Dames. Historia z utajonego archipelagu* (wydanie w roku 1930) w przekładzie S. Wasilewskiego.

Carl Spitter²⁹: *Imago* (wydania w roku 1922 i 1927) w przekładzie F. Mirandoli, *Konrad Porucznik. Obraz. Gustaw. Sielanka* (wydanie w roku 1925) w przekładzie Bronisławy Neufeldówny.

Jacinto Benavente y Martinez³⁰: *Źle kochana* (wydanie w roku 1925) w przekładzie Izabeli Lutosławskiej.

Rudolf Eucken³¹: *Wielcy myśliciele i ich poglądy na życie. Zagadnienia życia ludzkości*

²⁵ Romain Rolland (1866–1944), francuski pisarz, muzykolog i historyk sztuki. Głęboko humanistyczna twórczość Rollanda sprawiła, że był on jednym z autorytetów moralnych pierwszej połowy XX wieku. Sławę przyniosły mu powieści: *Jan Krzysztof*, *Dusza zaczarowana* oraz *Colas Breugnon* głosząca pochwałę życia. Był też autorem biografii sławnych ludzi (m.in. Ludwik van Beethovena, Michała Anioła, Mahatmy Gandhiego), dramatów historycznych, prac o muzyce. Literacką Nagrodę Nobla otrzymał w 1915 roku za „wielki idealizm utworów literackich, za współczucie i za umiłowanie prawdy, z którą opisuje różne charaktery ludzkie”.

²⁶ Martinus Björnsterne Bjornson (1832–1910), norweski powieściopisarz, dramaturg, poeta i publicysta. Współtwórca teatru narodowego oraz dyrektor teatrów w Bergen i Christianii, a także redaktor i wydawca. Twórczość jego jest silnie związana z ludową literaturą i tradycjami historycznymi Norwegii. W 1903 roku otrzymał Nagrodę Nobla za „szlachetnie podniosłą i różnorodną poezję, która zawsze wyróżniała się świeżością natchnienia i rzadko spotykaną czystością ducha”, a także za „talent epicki i dramatyczny”.

²⁷ Grazia Deledda (1871–1936), powieściopisarka i nowelista włoska. Twórczość jej związana tematycznie z rodzinną Sardinia. Ukazuje surowe życie, dziki krajobraz, obyczaje, folklor, i specyficzną psychikę mieszkańców wyspy. Napisała ok. 30 powieści, kilkanaście zbiorów nowel oraz bajki dla dzieci. W 1926 roku otrzymała Nagrodę Nobla za „poetyckie dzieła, w których z jaskrawą plastycznością opisuje życie jej ojczystej wyspy, a także za głębię w podejściu do ludzkich problemów w całości”.

²⁸ Gerhart Hauptmann (1862–1946), niemiecki dramaturg, liryk i powieściopisarz. Mieszkał i tworzył na Śląsku. Przedstawiciel naturalizmu. W 1912 roku otrzymał Nagrodę Nobla przede wszystkim „w uznaniu jego płodnej, różnorodnej i wybitnej działalności w dziedzinie sztuki dramatycznej”.

²⁹ Carl Spitter (1845–1924), poeta i prozaik szwajcarski piszący w języku niemieckim. W twórczości najpełniej wypowiadał się w eposach filozoficznych, łączących wątki filozoficzne ze współczesnością. Nagrodę Nobla otrzymał w 1919 roku za „niezrównany epos” *Wiosna olimpijska*.

³⁰ Jacinto Benavente y Martinez (1866–1954), dramatopisarz i poeta hiszpański, uważany za odnowiciela teatru hiszpańskiego. Mistrz techniki scenicznej i dialogu, satyryk i sceptyk. Autor ok. 150 sztuk teatralnych. Literacką Nagrodę Nobla otrzymał w 1922 roku za „błyskotliwe mistrzostwo, z jakim kontynuuje tradycje hiszpańskiego dramatu”.

³¹ Rudolf Eucken (1846–1925), filozof niemiecki, przedstawiciel neoidealizmu niemieckiego. Był on twórcą koncepcji filozoficznej — etycznego aktywizmu, w której przeciwstawiał się pozytywizmowi i ewolucjonizmowi w filozofii kultury. Literacką Nagrodę Nobla otrzymał w 1908 roku za pracę *Wielcy myśliciele*

w rozwoju dziejowym od Platona do naszych czasów, T. 1 *Epoka grecka. Chrześcijaństwo*, T. 2. *Czasy nowożytne* (wydanie w roku 1925) w przekładzie Adama Zieleńczyka.

Anatol France³²: *Poglądy księdza Hieronima Coignarda. Zebrał uczeń jego Jakub Rożanek*, (wydanie w roku 1922) w przekładzie F. Mirandoli.

Verner von Heidenstam³³: *Hans Alienus*. Powieść autobiograficzna (wydanie w roku 1924) w przekładzie F. Mirandoli.

Thomas Mann³⁴: *Pan i Pies* (wydanie w roku 1932) w przekładzie L. Staffa.

Władysław Stanisław Reymont³⁵: *Pęknięty dzwon* (wydania w roku 1925, 1927, 1930 i 1938).

George Bernard Shaw³⁶: *Miłość wśród artystów* (wydanie w roku 1928) w przekładzie Floriana Sobieniowskiego.

William Butler Yeats³⁷: *Opowiadania o Harnahanie Rudym. Tajemnicza Róża. Rosa Alchemika* (wydanie w roku 1925) w przekładzie J. Birkenmajera z dedykacją autora dla Lady Gregory.

Seria wydawnicza „Biblioteka Laureatów Nobla” przeznaczona była dla Polaków odciętych od literatury światowej I wojną światową. Książki z tej serii mogą być ciekawą propozycją lektury również dla współczesnego czytelnika.

i ich poglądy na życie. Nagrodę otrzymał za „poszukiwanie prawdy, przenikającej wszystką siłę myśli, szeroki horyzont, bystrość i sugestywność, z którymi bronił on i rozwijał filozofię idealistyczną”.

³² Anatol France, właściwie Anatole Francois Thibault (1844–1924), pisarz francuski. Erudyta i bibliofil o wielkiej kulturze humanistycznej, rzecznik wolności i tolerancji. Sławę przyniosła mu powieść *Zbrodnia Sylwestra Bonnard*. Nagrodę Nobla otrzymał w 1921 roku za „*błyskotliwe osiągnięcia literackie wyróżniające się wykwinnością stylu, głębokim humanizmem i prawdziwie galijskim temperamentem*”.

³³ Verner von Heidenstam (1859–1940), poeta i powieściopisarz szwedzki. Jeden z przywódców neoromantyzmu. Nacjonalista i konserwatysta przeciwny ruchom wolnościowym w swoim kraju. Nagrodę Nobla otrzymał w 1916 roku jako „*najbardziej widoczny przedstawiciel nowej ery w literaturze światowej*”.

³⁴ Thomas Mann (1875–1955), prozaik i eseista niemiecki. Światowy rozgłos zdobył powieścią *Buddenbrookowie*, kroniką świetności i schyłku rodziny lubeckich kupców, która stała się klasyką współczesnej literatury. Występował przeciw reakcji i faszyzmowi, propagował idee humanizmu w powieściach: *Czarodziejska góra* i *Józef i jego bracia*. Nagrodę Nobla otrzymał w 1929 roku.

³⁵ Władysław Stanisław Reymont, właściwe nazwisko Rejment (1867–1925), wybitny powieściopisarz i nowelista. Zanim został literatem pracował w wędrownym trupie teatralnej, w rzemiośle, w handlu, na kolei. Przedstawiciel młodopolskiej prozy. Jego twórczość, łącząca elementy naturalizmu i symbolizmu, podejmująca często temat konfliktu jednostki z otoczeniem, głosząca afirmację ciężkiego życia, nie pozbawiona jest elementów krytyki społecznej. Był mistrzem obserwacji i poetyckiego opisu. Nagrodę Nobla otrzymał w 1924 roku za powieść *Chłopi*, ukazując obraz życia i pracy wsi polskiej z jej podziałem klasowym, ujęty w ramy czterech pór roku.

³⁶ George Bernard Shaw (1856–1950), dramaturg, krytyk i publicysta angielski, pochodzenia irlandzkiego. Wśród 53 utworów dramatycznych, jego autorstwa, przeważają komedie o zabarwieniu satyrycznym, drwiące z utartych przekonań o sprawiedliwości społecznej i moralności oraz o bohaterstwie. Literacką Nagrodę Nobla otrzymał w 1925 roku za „*twórczość naznaczoną idealizmem i humanizmem, za przenikliwą satyrę, która często łączy się z wyjątkowym pięknem poetyckim*”.

³⁷ William Butler Yeats (1865–1939), poeta, prozaik i dramaturg irlandzki piszący po angielsku. Czołowy twórca i działacz irlandzkiego ruchu kulturowego zwanego celtyckim renesansem. Napisał ok. 30 sztuk teatralnych, szkice o charakterze autobiograficznym oraz opowieści oparte na podaniach gminnych. Nagrodę Nobla otrzymał w 1923 roku za „*uduchowioną twórczość poetycką, oddającą w najwyższej formie artystycznego ducha narodowego*”.

„Biblioteczka Laureatów Nobla” / Oficyna Liberalistów

Pod koniec lat siedemdziesiątych powstała w Józefowie Oficyna Konserwatystów & Liberalistów jako Oficyna Liberalistów. Zwana była „Jol-ą” czyli Jednoosobową Oficyną Liberalistów, prowadzoną przez polityka Janusza Korwina Mikke, który od marca 1990 r. do chwili obecnej, pod oficjalną i legalną nazwą firmy „Oficyna Konserwatystów i Liberalistów”, wydaje tygodnik polityczno-społeczny „Najwyższy Czas!”. Dużą popularnością cieszyła się wydawana przez Oficynę Liberalistów seria „Biblioteczka Laureatów Nobla”. Seria ta to cykl kieszonkowych wydań fragmentów książek lub rozdziałów z utworów autorów o przekonaniach konserwatywno-liberalnych, laureatów tej słynnej nagrody. Książeczki wydawane w tej serii miały formę broszurową, w formacie 10, 5 x 7, 5, ukazywały się w niewielkich nakładach „powielaczowych”. Po 1986 roku książki wydawane były w technologii offsetowej, osiągając w niektórych przypadkach duże nakłady rzędu kilku tysięcy sztuk, w kilku wydaniach. Na stronie tytułowej umieszczano imię i nazwisko autora oraz tytuł. W dolnej lewej części strony znajdowało się logo i nazwa serii, a pod nim, w owalnym otoku, nazwa wydawnictwa, z kolejnym numerem serii i numerem telefonu w środku. W dolnej części strony umieszczono miejsce i rok wydania. Niektóre tomiki z serii posiadały komentarz od redaktora, dotyczący tekstu lub autora. Jako jedyna, z omawianych przeze mnie serii, uwzględniła ona również laureatów nagrody Nobla z dziedziny ekonomii. Byli to: Fryderyk August von Hayek (5 tomików) i Milton Friedman (4 tomiki). Pozostali autorzy byli laureatami literackiej Nagrody Nobla: Winston Churchill (2 tomiki), Ivan Bunin, Bertrand Russell i Henryk Sienkiewicz (po jednym tomiku). W serii „Biblioteczka Laureatów Nobla” wydano:

Fryderyk August von Hayek³⁸: *Bezpieczeństwo i Wolność* Nr 1, *Najgorsi - na Szczyt!* Nr 2, *Droga do Niewolnictwa* Nr 3, *Porzucony szlak* Nr 4, *Utopia kolektywizmu* Nr 5. (wydanie w roku 1983).

Milton Friedman³⁹: *Wolny Handel*. Nr 17, *Wywiad dla Playboy-a (1)*. Nr 18, *Wywiad dla Playboy-a (2)*. Nr 19, *Wywiad dla Playboy-a (3)*. Nr 20 (wydanie w roku 1983).

Winston Churchill⁴⁰: *Rządy Dogmatyków*. Nr 25, *Ćwierć żartem...* Nr 26 (wydanie w roku 1983).

Ivan Bunin⁴¹: *Przeklęte dni*. Nr 30 (wydanie w roku 1983).

³⁸ Fryderyk August von Hayek (1899–1992), wybitny austriacki myśliciel, ekonomista, filozof, prawnik i psycholog społeczny, krytyk lewicowej interpretacji racjonalizmu. Nagrodę Nobla w dziedzinie ekonomii otrzymał w 1974 roku za „*pionierskie prace nad teorią fluktuacji monetarnych i ekonomicznych oraz za wnikliwą analizę współzależności zjawisk ekonomicznych, społecznych i instytucjonalnych*”. Na kilka miesięcy przed czarnym dniem na Wall Street, jako jeden z pierwszych przewidział nastanie ogólnoświatowego kryzysu.

³⁹ Milton Friedman (1912–2006), amerykański ekonomista, twórca monetaryzmu, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii w 1976 roku. Otrzymał ją za „*dokonania w zakresie analizy konsumpcji, historii i teorii monetarnej oraz za pokazanie złożoności polityki stabilizacji*”. Obrońca i propagator wolnego rynku. Jego książka *Wolny wybór* odegrała wielką rolę w kształtowaniu postaw antysocjalistycznych.

⁴⁰ Churchill Winston (1874–1965), polityk, pisarz, biograf, historyk, publicysta, mówca angielski. Napisał wiele książek historycznych i politycznych oraz pamiętniki. Literacką Nagrodę Nobla otrzymał w 1953 roku za „*wielkie mistrzostwo utworów o charakterze historycznym i biograficznym, a także błyskotliwą sztukę oratorską, z pomocą której bronił najwyższych ludzkich wartości*”.

⁴¹ Bunin Ivan (1870–1953), poeta i nowelista rosyjski; autor zbiorów poezji, nowel, opowiadań, powieści, powieści autobiograficznych i dziennika. W 1933 roku otrzymał literacką Nagrodę Nobla za „*surowe mistrzostwo, w którym rozwija on tradycje klasycznej literatury rosyjskiej*”.

Bertrand Russell⁴²: *Przyszłość ludzkości*, Nr 31 (wydanie w roku 1983).

Henryk Sienkiewicz⁴³: *Zjednoczenie Narodowe*, Nr 32 (wydanie w roku 1984).

Książeczki z serii „Biblioteczka Laureatów Nobla” wydawane były poza cenzurą w okresie PRL, w latach 1983–1984. Umożliwiały czytelnikom poznanie wybranych tekstów autorów polskich i zagranicznych o poglądach konserwatywno-liberalnych, które nie mogły ukazać się wówczas w oficjalnym obiegu. Seria ta mogłaby zainteresować współczesnego czytelnika nie tylko treścią, ale również oryginalną broszurową, powielaczową formą.

„Biblioteka Laureatów Literackiej Nagrody Nobla”/86Press

Książki w serii „Biblioteka Laureatów Literackiej Nagrody Nobla” wydawane były przez wydawnictwo 86Press w Łodzi w 1991 i 1992 roku. Niestety, nie udało mi się ustalić szczegółowych informacji o wydawnictwie. Książki publikowane były w miękkich okładkach, w formacie 23 cm x 6 cm. W serii tej edytowano utwory:

Władysława Stanisława Reymonta⁴⁴: *Ziemia Obiecana* (wydanie w roku 1991). Na obwolucie w górnej części strony umieszczone zostało imię i nazwisko autora dzieła, niżej tytuł i kolorowa ilustracja. Na okładce znajdowała się fotografia kominka z XIX wiecznego łódzkiego pałacu fabrykanckiego. Na końcu tej książki znalazły się 32 ilustracje w kolorze sepii, dotyczące Łodzi i ludzi z nią związanych. W dolnej części obwoluty umieszczono logo serii — literę N w kwadracie. W górnej części pierwszej strony tytułowej znalazł się tytuł dzieła, a na dole logo i nazwa serii. Na drugiej stronie tytułowej umieszczono imię i nazwisko autora, tytuł dzieła, a niżej logo i nazwę wydawnictwa. Na następnej stronie wymieniono redaktorów serii, osobę odpowiedzialną za opracowanie okładki i układ graficzny, autora reprodukcji ilustracji i fotografii na okładce. Na następnej stronie znalazło się słowo od wydawcy.

Rudyarda Kiplinga⁴⁵: *Światło które zagasło* (wydanie w roku 1992) w przekładzie J. Birkenmajera, z uzupełnieniem E. Ambroziak. W tomie, po stronach tytułowych, wymieniono: redaktorów serii, nazwisko i imię autora, tytuł w języku polskim oraz tytuł oryginału angielskiego, odpowiedzialnych za opracowanie okładki i projekt graficzny, a także nazwę i adres wydawnictwa. Na końcowej wewnętrznej obwolucie wymienione zostały nazwiska autorów, których powieści planowano wydać w ramach serii „Biblioteka Laureatów Literackiej Nagrody Nobla”. Miały to być dzieła: Johna Galsworthy’ego, Rudyarda Kiplinga, Selmy Lagerlöf, Władysława Reymonta, Grazii Deleddy, Sigrid Undset, Karla Gjerllerupa, Knuta Hamsuna. Nie znaleziono jednak w materiałach źródłowych informacji o ich wydaniu.

⁴² Russell Bertrand (1872–1970), logik, matematyk, filozof, myśliciel, działacz społeczny i eseista angielski. Swoje poglądy filozoficzne wykladał w *Problemach filozofii i Naszej wiedzy o świecie zewnętrznym*. W 1950 r., kiedy wyszły drukiem jego *Niepopularne eseje*, otrzymał literacką Nagrodę Nobla. Jeden z członków jury powiedział o nim „jeden z najbłyskotliwszych przedstawicieli racjonalizmu i humanizmu, nieustraszony bojownikiem o wolność słowa i wolność myśli na Zachodzie”. Biografowie i krytycy nazywali go Wolterm XX wieku.

⁴³ Sienkiewicz Henryk (1846–1916), powieściopisarz i publicysta, zyskał sławę jednego z największych twórców prozy polskiej i światowej jako autor powieści historycznej. W 1905 roku otrzymał literacką Nagrodę Nobla za „wybitne osiągnięcia w dziedzinie eposu i rzadko spotykany geniusz, który wcielił w siebie ducha narodu”.

⁴⁴ Patrz przypis 36.

⁴⁵ Patrz przypis 20.

„Laureaci Nagrody Nobla” / Magart

„Laureaci Nagrody Nobla” to seria, która wydawana była w latach 1992–1993 przez Agencję Wydawniczą Magart w Łodzi. W całości poświęcona została laureatom literackiej Nagrody Nobla, ukazując wybrane opowiadania, a w przypadku Winstona Churchilla wybór tekstów mów. Jest to seria zamknięta. Ukazywała się nieregularnie. Wydawca zadbał o przygotowanie czytelnika do odbioru wydanych dzieł, zaopatrując każdą z książek w szeroki komentarz od redakcji, dotyczący autora oraz treści i formy publikowanego utworu. Wszystkie tomy tej serii edytowane były w podobnej szacie graficznej tj. w twardej, kolorowej okładce z ilustracją sugerującą treść dzieła, z nazwą serii i logo. W górnej części okładki umieszczona została nazwa serii, a z lewej strony logo, powtórzone w powiększeniu na lewej karcie tytułowej w dolnej części strony. Litera N w symbolu otwartej książki sugerowała dzieło noblisty. Pod symbolem na karcie tytułowej umieszczony został rok otrzymania nagrody przez laureata — autora książki. Karta tytułowa dzieł z serii zawierała: imię i nazwisko autora, tytuł utworu, nazwisko tłumacza, ilustrację autorstwa Sławomira Kosmynka, powtórzoną z okładki książki, a w dolnej części nazwę wydawnictwa, miasto i rok wydania. Na kolejnej karcie podano nazwisko redaktora serii oraz autora ilustracji. W niektórych książkach, informacja o tym, jakie utwory ukazały się dotychczas w ramach serii oraz jakie są w druku lub w przygotowaniu, podana została na jednej z ostatnich kart. Na tylnej okładce umieszczona została krótka notka o autorze i nazwa serii. Wydawnictwo to prowadziło również sprzedaż wysyłkową. W serii „Laureaci Nagrody Nobla” ukazały się:

Ernest Hemingway⁴⁶: *Lew miss Mary i inne opowiadania* (wydanie w roku 1992). W zbiorze znalazły się trzy opowiadania: *Lew Miss Mary* i *Krótkie szczęśliwe życie Franciszka Macombera* w znanym przekładzie B. Zielińskiego oraz *Śniegi Kilimandżaro* w przekładzie M. Michałowskiej. Redaktor serii Lucyna Skompska w posłowie przytoczyła słowa tłumacza pierwszego opowiadania z 1972 roku: „*Poza interesującymi i żywymi scenami łowieckimi, mamy tu doskonały autoportret pisarza, zawierający elementy subtelnej autoironii; wbrew temu co o nim niejednokrotnie mówiono, Hemingway nie wykazuje tendencji do heroizowania własnej sylwetki, przeciwnie, potrafi pokpiwać z samego siebie i ukazywać z dobrotliwą żartobliwością swoje słabostki (...)*”.

Tomasz Mann⁴⁷: *Zamienione głowy* (wydanie w roku 1992) w przekładzie W. Kwaśniewskiej. W posłowie do noweli, napisanej przez Manna w 1939 roku w Princeton, redaktor serii Lucyna Skompska napisała: „*Ten „metafizyczny żart” — jak nazwał go sam autor — jest hinduską legendą o miłości, o roli w życiu człowieka pierwiastków duchowego i cielesnego (...) nowela Manna zachwyca i formą i treścią równocześnie (...). Proza Manna ma charakter intelektualny. Łączy elementy beletrystyki, eseju i filozoficznej medytacji. Jego pisarskie mistrzostwo widoczne jest zarówno w powieściach dużego formatu, jak i w nowelach, które zaliczane są do arcydzieł nowelistyki światowej*”.

⁴⁶ Hemingway Ernest (1899–1961), prozaik amerykański. Jego powieści, nowele, opowiadania, a zwłaszcza zbeletryzowane reportaże, zawierają wiele wątków autobiograficznych. Nagrodę Nobla otrzymał w 1954 roku za opowiadanie *Stary człowiek i morze*. Jeden z członków jury argumentował nagrodę „(...) to hymn o moralnym zwycięstwie, które otrzymuje człowiek poniosłszy klęskę”. Lapidarny i zwięzły styl jego prozy znalazł w świecie wielu naśladowców.

⁴⁷ Patrz przypis 35.

Jean-Paul Sartre⁴⁸: *Intymność i inne opowiadania* (wydanie w roku 1992) w przekładzie J. Lisowskiego. W skład tomiku weszły trzy opowiadania: *Intymność*, *Pokój* i *Mur*. Redaktor serii Lucyna Skompska napisała: *”Zarówno teoretyczne wypowiedzi Sartre’a dotyczące literatury, jak i sama jego twórczość literacka: powieści, opowiadania, dramaty są odbiciem jego filozofii, są prześiąknięte egzystencjalizmem. (...) Bohaterowie utworów Sartre’a są więc samotni i udręczeni, nie znajdujący ani w przyjaźni, ani w miłości szczęścia i spokoju”*.

John Steinbeck⁴⁹: *Księżyc zaszedł* (wydanie w roku 1992) w przekładzie K. Muszałówny. W powieści, napisanej w 1942 roku, autor opowiada o okupacji i związanych z nią konfliktach moralnych. Redakcja napisała: *„Steinbeck pragnie stworzyć iluzję, surogat trwałości. Tę trwałość osiąga sentymentalną obroną tych wartości, które w ludzkim pojmowaniu zrosły się z pojęciem ładu moralnego. Dobro, miłość, przyjaźń, bezinteresowność są ukazane w jego dziele ostro, bezwzględnie, antynomicznie wobec zła i podłości. Białoczarny świat Steinbecka jest walką formuł (...)”*.

Winston Churchill⁵⁰: *Czas dyktatorów* (wydanie w roku 1993) w przekładzie J. Jarniewicza. Wybór pierwszej w Polsce publikacji dzieł Churchilla dokonany został na podstawie tomu *Step by step 1936–1939* (London 1940). Tworzyły go teksty pisane na gorąco od 1936 roku. Redaktor serii Jerzy Jarniewicz napisał: *„Czas dyktatorów to nie tylko pasjonujący dokument kilkudziesięciu miesięcy poprzedzających największą katastrofę nowożytnej Europy, to także lekcja politycznego myślenia, lekcja nieprzewidzianych zwrotów w dziejach naszego kontynentu, szydzących sobie z naszych przewidywań i niewzruszonych przekonań, lekcja pokory wobec historii, która za pomyłki, złudzenia i brak zdecydowania wystawiła rachunek najwyższy”*.

William Faulkner⁵¹: *Skok śmierci: mała antologia opowiadań* (wydanie w roku 1993). W skład zbioru weszło pięć opowiadań: *Róża dla Emilii* i *Skok śmierci* w przekładzie J. Zakrzewskiego, *Konkury* i *Zstąp Mojżeszu* w przekładzie Z. Kierszys oraz *Zwycięstwo w górach* w przekładzie E. Życieńskiej. Opowiadania te były przykładem prozy poetyckiej. Redaktor serii Jerzy Jarniewicz napisał: *„Twórczość Faulknera, pomimo mrocznego charakteru niektórych jego dzieł, jest w swej istocie afirmacją życia i człowieka, wyrazem wiary w żywotność i znaczenie tych kilku podstawowych zasad”*.

⁴⁸ Sartre Jean-Paul (1905–1980), powieściopisarz, dramaturg, eseista i filozof francuski. Rozgłos i sławę przyniosła mu, opublikowana w 1946 roku, praca *L'Être et Néant* będąca wykładnią jego filozofii egzystencjalnej. Z filozofią tą ściśle związana jest jego twórczość literacka i publicystyczna, a także fakty z jego życia: wolny związek z Simone de Beauvoir czy odmowa przyjęcia Nagrody Nobla, którą przyznano mu 1964 roku za *”bogatą w idee, prześiąkniętą duchem wolności i poszukiwaniem prawdy twórczość, mającą ogromny wpływ na nasze czasy”*.

⁴⁹ Steinbeck John (1902–1968), pisarz amerykański. Karierę pisarską rozpoczął jako dziennikarz. W 1935 roku napisał powieść *Tortilla Flat*, która stała się bestsellerem. Najwybitniejszym dziełem Steinbecka jest powieść *Grona gniewu*, saga ubogiej rodziny wędrującej podczas wielkiego kryzysu z Oklahomy do Kalifornii. Nagrodę Nobla otrzymał w 1962 roku za *„realistyczny i poetycki dar, połączony z subtelnym humorem i ostrym widzeniem spraw socjalnych”*. Jego utwory były często filmowane.

⁵⁰ Patrz przypis 41.

⁵¹ Faulkner William (1897–1962) powieściopisarz, nowelista i poeta amerykański. W 1949 roku otrzymał literacką Nagrodę Nobla za *„znaczny i unikalny z artystycznego punktu widzenia wkład w rozwój współczesnej powieści amerykańskiej”*. Napisał dziewiętnaście powieści oraz ponad siedemdziesiąt pięć opowiadań, z których większość rozgrywa się w mitycznym hrabstwie Yoknapatawpha na południu Stanów Zjednoczonych. Pisał też scenariusze.

Władysław Stanisław Reymont⁵²: *Suka : wybór opowiadań* (wydanie w roku 1993). Na zbiór złożyło się sześć opowiadań: *Suka, Dola, Orka, Sąd, Zabiłem i Pewnego dnia...* Jerzy Jarniewicz napisał: „*Reymont (...) otacza szczególnym kultem to, co witalne, pierwotne, naturalne. Dostrzega zagrożenie w tym, co naturze sprzeciwia się, w wielkim molochu przemysłowego miasta (...). Jego opowiadania są niezwykle plastycznymi ewokacjami wiejskiego życia, czy też miejskich pejzaży. (...) mają wymiar symboliczny*”.

Henryk Sienkiewicz⁵³: *Na polu chwały* (wydanie w roku 1993)⁵⁴. Redaktor serii, Jerzy Jarniewicz w posłowie do wydania opowiadania napisał: „*Do wątku historycznego urwanego w Panu Wołodyjowskim nawiązuje ostatnia większa powieść historyczna „Na polu chwały” (1903–1905), która miała być pierwszym ogniwem nowej trylogii, tym razem z czasów Sobieskiego. Miała być pierwszą częścią, ale pozostała jedyną*”.

Jak widać po analizie poszczególnych tomików serii, redaktorzy uzupełnili je szerszym komentarzem dotyczącym twórcy dzieła i jego pisarstwa oraz zawarli wskazówki interpretacyjne, odnoszące się do tekstów. Była to forma przygotowania czytelnika do odbioru publikowanych utworów.

„Biblioteka Noblistów” / Prószyński i Spółka

Firma Prószyński i Spółka oficjalną działalność, jako wydawcy książkowego rozpoczęła w 1993 roku. Już w 1990 roku ukazały się komiksowe przygody „Tytusa, Romka i A'Tomka”. Pięć lat później zaczęto publikować „Biblioteczkę Poradnika Domowego”. Późniejsze serie to: „Biblioteczka Pod Różą”, „Biblioteczka Konesera”, „Diament i Skorpion”. Dużym wydarzeniem wydawniczym była seria literatury fantastycznej, która prezentowała światowe tytuły, m.in. mistrzowską prozę Orsona Scotta Carda i Ursuli Le Guin. Sukcesy odnosił też Terry Pratchett, który doczekał się serii autorskiej. Podobnie uhonorowany został autor powieści grozy Stephen King oraz mistrzyni kryminału Agatha Christie. Sukcesem rynkowym wydawnictwa była „czarna” seria popularnonaukowa „Na ścieżkach nauki”, przedstawiająca odkrycia z dziedzin astronomii, biologii i fizyki oraz przybliżająca sylwetki wybitnych uczonych, ich działalność i osiągnięcia. Do roku 1997 ukazało się w tej serii 19 tytułów. Rok później zaczęto publikować „Bibliotekę Antyczną”, w której ukazały się m.in. dzieła Homera, Hezjoda, Arystofanesa, Plauta i Cezara. W roku 1999 wydawnictwo zaczęło edytować atlasy, słowniki, leksykony tematyczne oraz książki edukacyjne. Wydawano również dzieła ambitne m.in. Jorge Luisa Borgesa, książki z serii „Filozofia XX wieku”, „Pejzaże Myśli”, „Biblioteka Interesującej Prozy”. W 2003 roku wprowadzono serię „Z Żurawiem”, prezentującą najnowszą prozę. Seria „Z Pinezką” wydawała literaturę poruszającą problemy młodzieży. Wydawnictwo prowadziło szerokie działania na rzecz popularyzowania czytelnictwa: brało udział w ogólnopolskiej akcji „Lubię czytać” oraz organizowało spotkania czytelników z autorami. W 1992 roku rozpoczęto wysyłkową sprzedaż książek pod szyldem Księgarni Krajowej, która została przekształcona w Klub Książki Księgarni Krajowej, umożliwiając czytelnikom szybkie zakupy w sieci. Należący do Klubu Czytelnicy zyskiwali przywileje i rabaty związane z zakupem książek.

⁵² Patrz przypis 36.

⁵³ Patrz przypis 44.

⁵⁴ Tekst opowiadania oparto na wydaniu zbiorowym: Sienkiewicz H. W: *Dzieła*. T. 27. Pod red. J. Krzyżanowskiego. Warszawa. 1950.

Jedną z wielu serii wydawnictwa była „Biblioteka Noblistów”, prezentująca dzieła laureatów literackiej Nagrody Nobla. Była to seria nienumerowana. Książki wydawane były w jednolitej twardej okładce koloru granatowego o wymiarach 15 x 22,5 cm. W górnej części obwoluty wyeksponowana została nazwa serii, ujęta w kwadrat, w środkowej imię i nazwisko autora oraz tytuł, a w dolnej części drobnym drukiem podana została nazwa wydawnictwa. Strona tytułowa zawierała imię i nazwisko autora oraz tytuł, imię i nazwisko tłumacza, a w dolnej części nazwę wydawnictwa, miejsce i rok wydania dzieła. Na tylnej okładce umieszczono życiorys noblisty oraz krótką notkę o dziele. W bibliografii książek w serii „Biblioteka Noblistów” odnotowano trzy nazwiska posiadaczy tej nagrody. Wszystkie wydane były w 1999 roku. Byli to:

Rudyard Kipling⁵⁵: *Kim* (wydanie w roku 1999) w przekładzie J. Birkenmajera. „*Kim to najwybitniejszy utwór Kiplinga. Jest to powieść panoramiczna z życia Indii na przełomie wieków, z wplecioną fabułą szpiegowską*”.

Toni Morrison⁵⁶: *Raj* (wydanie w roku 1999) w przekładzie Z. Batko. „*Raj to faulknerowska w klimacie opowieść o zderzeniu tradycyjnej kultury z nowoczesnością, co prowadzi do tragedii, a zarazem — paradoksalnie — owocuje odkupieniem*”.

John Galsworthy⁵⁷: *Saga rodu Forsyte’ów [1], Posiadacz* (wydanie w roku 1999) w przekładzie R. Centnerszwerowej, *Saga rodu Forsyte’ów [2], Babie lato jednego z Forsyte’ów ; W matni* (wydanie w roku 1999) w przekładzie J. Bohdana Rychlińskiego, *Saga rodu Forsyte’ów [3], Przebudzenie; Do wynajęcia* (wydanie w roku 1999) w przekładzie J. Birkenmajera. „*Wartością decydującą o tym, że Saga rodu Forsyte’ów brzmi ciągle świeżo i współcześnie jest mistrzowskie operowanie introspekcją, opisy wahań moralnych i uczuciowych, finezyjne wyrażanie stanów wewnętrznych, szczególnie w sytuacjach krańcowych. Zadecydowało to o popularności tej trzypięciowej powieści Galsworthy’ego*”. Informacje o wydanych w ramach serii utworach zaczerpnięto z krótkich notek, znajdujących się na okładkach wydań.

Z powyższej analizy wynika, że utwory laureatów literackiej Nagrody Nobla były wydawane wielokrotnie w wielu wyspecjalizowanych seriach wydawniczych. Omówiono pięć z nich. Były to takie serie: „Biblioteka Laureatów Nobla”/Wydawnictwa Polskiego Rudolfa Wegnera (lata 1921–1939), „Biblioteczka Laureatów Nobla”/Officina Liberatorów (lata 1983–1984), „Biblioteka Laureatów Literackiej Nagrody Nobla”/86Press (lata 1991–1992), „Laureaci Nagrody Nobla”/Magart (lata 1992–1993), „Biblioteka Noblistów”/Prószyński i Spółka (1999).

⁵⁵ Patrz przypis 20.

⁵⁶ Toni Morrison urodziła się w 1931 roku w murzyńskiej rodzinie robotniczej. Po studiach wykładała na wydziale humanistycznym Uniwersytetu Princeton. Jednocześnie pełniła funkcję dyrektora nowojorskiej oficyny wydawniczej Random House, gdzie publikowała swoje książki. Najwybitniejsze to: *Pieśń Salomona* (1977), *Ukochana* (1987) i *Jazz* 1992. W roku 1993 Toni Morrison wyróżniona została literacką Nagrodą Nobla za to, że „w powieściach charakteryzujących się siłą wizji literackiej oraz wartościami poetyckimi, przedstawia najważniejsze problemy amerykańskiej rzeczywistości”.

⁵⁷ John Galsworthy (1867–1933), prozaik i dramaturg angielski, z pochodzenia ziemianin, z wykształcenia prawnik- absolwent Oksfordu, z zamiłowania podróżnik. Działalność literacką rozpoczął od utworów wzorowanych na powieściach podróżniczych i środowiskowych, zanim w 1906 roku osiągnął w pełni własny ton artystyczny. W 1932 roku otrzymał literacką Nagrodę Nobla za „wielką sztukę prozatorską której szczytem jest Saga rodu Forsyte’ów”. Jako dramaturg zasłynął przede wszystkim trzema sztukami o ostrej wymowie krytycznej: *The Silver Box*, *Strife*, *Justice*.

Najobszerniejszą spośród omówionych była „Biblioteka Laureatów Nobla”, która wydała 80 tomów. Serię tę zapoczątkowała powieść Romain Rollanda *Colas Breugnon*, a zakończyła, jako tom 80, powieść Knuta Hamsuna *A życie toczy się dalej*. W tej serii ukazały się dzieła B. Björnsona, A. France’a, K. Gjellerupa, K. Hamsuna, G. Hauptmanna, R. Kiplinga, S. Lagerlöf, T. Manna, M. Maeterlincka, W. S. Reymonta, R. Rollanda, B. Shaw’a, R. Tagore. Najwięcej wydano utworów M. Maeterlincka (11 pozycji), K. Hamsuna (9 pozycji), R. Kiplinga (8 pozycji), R. Tagorego (7 pozycji), S. Lagerlöf (6 pozycji), K. Gjellerupa (5 pozycji), R. Rollanda, H. Pontoppidona, P. Heysego (po 3 pozycje), B. Björnsona, G. Deledda, G. Hauptmanna, K. Spittelera (po 2 pozycje), a J. Benaventego, R. Euckena, A. France’a, V. Heidenstama, T. Manna, W. S. Reymonta, G.B. Shawa i W.B. Yeatsa (po 1 utworze). Wszystkie książki wydane zostały w starannej, estetycznej obwolucie, na dobrym gatunkowo papierze, z charakterystycznym znakiem graficznym. „Biblioteczka Laureatów Nobla” poświęcona została noblistom-liberałom, nie tylko z dziedziny literatury, ale także z ekonomii. Kryterium wyboru osoby, której fragment twórczości zaprezentowano były jej poglądy. W ramach serii wydano ogółem 14 utworów. W 1983 roku — Fryderyka von Hayek (5 pozycji), Milтона Friedmana (4 pozycje), Winstona Churchilla (2 pozycje), Ivana Bunina i Bertranda Russella, a w 1984 roku — Henryka Sienkiewicza (po jednej pozycji). Wszystkie książeczki miały wydanie kieszonkowe, broszurowe, posiadały charakterystyczne logo serii i wydawnictwa. „Biblioteka Laureatów Literackiej Nagrody Nobla” udostępniła czytelnikowi dzieła: Władysława Reymonta oraz Rudyarda Kiplinga. Plany wydawnicze były znacznie szersze. Nie odnaleziono jednak w materiałach źródłowych, informacji o ich wydaniu. Tomy edytowane były w miękkiej okładce, posiadały znak graficzny, a zdobione były ilustracjami.

W serii „Laureaci Nagrody Nobla” wydane zostały wybrane dzieła: Ernesta Hemingway’a, Tomasza Manna, Jean-Paula Sartre’a, Johna Steinbecka oraz Williama Faulknera, Winstona Churchilla, Władysława Reymonta i Henryka Sienkiewicza. W tej serii na uwagę zasługuje szeroki komentarz redakcyjny, do każdego edytowanego dzieła, przygotowujący czytelników do odbioru utworów. W krótkotrwałej serii „Biblioteka Noblistów” wydane zostały utwory: Rudyarda Kiplinga, Toni Morrisom oraz Johna Galsworthy.

W omawianych seriach zaprezentowano dzieła pisarzy: niemieckojęzycznych (6 autorów), skandynawskich (4 autorów), angielskich (5 autorów), amerykańskich (5 autorów), francuskich (3 autorów), duńskich (2 autorów) oraz Belga, Włocha, Hiszpana, Rosjanina i pisarza indyjskiego. Z polskich noblistów tylko Henryk Sienkiewicz i Władysław Reymont uwzględnieni zostali w omawianych seriach. Dzieła Henryka Sienkiewicza wydane były dwukrotnie: *Zjednoczenie Narodowe* ukazało się w serii „Biblioteczka Laureatów Nobla”/Officyny Liberałów — w 1984 roku, a opowiadanie *Na polu chwały* w serii „Laureaci Nagrody Nobla”/Wydawnictwa Magart — w 1993 roku. Dzieła Stanisława Reymonta ukazały się trzykrotnie. W serii „Biblioteka Laureatów Nobla”/Wydawnictwa Polskiego Rudolfa Wegnera wydano *Piękny dzwon* — w latach 1925, 1927, 1930, 1938, w serii „Laureaci Nagrody Nobla”/Wydawnictwa Magart ukazał się zbiór *Suka: wybór opowiadań* — w 1993 roku, a w serii „Biblioteka Laureatów Literackiej Nagrody Nobla”/Wydawnictwa 86Press ukazała się *Ziemia Obiecana* — w 1991 roku. Dzieła pozostałych laureatów nie były wydawane w omówionych seriach wydawniczych.

Zbadane i opisane wyżej serie, pochodzące z różnych lat XX w., publikujące utwory laureatów literackiej Nagrody Nobla i zawierające w tytule nazwę nagrody, umożliwiały czytelnikowi szerszą orientację w twórczości noblistów. Edycje skierowane były do różnego kręgu odbiorców, ułatwiały im wybór lektury i jej percepcję. Mogły i mogą one pełnić rolę przewodnika książkowego dla poszukującego czytelnika i stanowić ciekawą propozycję lektury.

Bibliografia

1. Biliński L. *Książka w Polsce Ludowej. Wydawnictwa i księgarstwo*. Warszawa: Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy. 1981.
2. Cybulski R. *Serie książek kieszonkowych w Polsce w latach 1966–1970*. Warszawa: Biblioteka Narodowa. 1972.
3. Dunin J. *Rozwój cech wydawniczych polskiej książki literackiej XIX–XX wieku*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. 1982.
4. Górny G. *Leksykon laureatów literackiej Nagrody Nobla 1903–1993*. Kraków: Agencja Wydawnicza Zebra. 1993.
5. *Informator ruchu wydawniczego w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Katalogów i Cenników. 1971.
6. Jędrych A. *Polskie serie literackie i paraliterackie 1901–1939*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. 1991.
7. Kitrasiewicz P., Gołębiowski Ł. *Rynek książki w Polsce 1944–1989*. Warszawa: Biblioteka Analiz. 2005.
8. Morawska A. *Serie wydawnicze w Polsce Ludowej*. Warszawa: Wiedza Powszechna. 1971.
9. Rulka K. *Bibliofilskie wydawnictwo seryjne : Książki o książce*. W: *Archiwa, Biblioteki, Muzea*. T. 25. Warszawa. 1972, s. 251–264.
10. Straus G.: *Czytanie książek u progu liceum*. Warszawa: Biblioteka Narodowa. 2002.
11. Straus G., Wolff K. *Czytać, nie czytać... kupować, nie kupować...* Warszawa: Biblioteka Narodowa. 2000.
12. Straus G., Wolff K. *Sienkiewicz, Mickiewicz, Biblia, Harlequiny...* Warszawa: Biblioteka Narodowa. 2002.
13. *Wydawnictwa polskie*. Warszawa: Wydawnictwo Arkady. [1971].

Summary

The paper offers information on publication series and analyses the literature concerning such series, and assesses both. The analysis has been limited to the 20th century series containing the works of Nobel Prize winners in literature with the name of the Prize in the title. The first analysed series comes from the interwar period (between the two world wars), the last — from the very end of the 20th century. There were five such series: Biblioteka Lauratów Nobla «Nobel [Prize] Winners' Library» (Polish Publishing House of Rudolf Wegner, 1921–1939); Biblioteczka Lauratów Nobla «Nobel Prize Winners' Mini-Library» (Publishing House of the Liberals, 1983–1984), Biblioteka Lauratów Literackiej Nagrody Nobla «Library of Nobel Prize Winners in Literature» (86 Press, 1991–1992); Laureaci Nagrody Nobla «Nobel Prize Winners» (Magart, 1992–1993); Biblioteka Noblistów «Nobel Prize Winners' Library» (Prószyński i Spółka, 1999). The paper presents the publishers, and characterises the Nobel Prize winners' works included in the analysed series. In the footnotes there are presentations of the winners, their works and explanations why they have received the prize.